

Panta rhei

Hoewel we het niet graag toegeven is de Nederlandse cultuur doordeesemd van het streven naar orde, reinheid en regelmaat. Door deze eigenschap willen we alles in onze omgeving ordenen en zien we graag overal structuur in. En mocht die structuur ontbreken dan zorgen we dat die er komt, goedschiks of kwaadschiks. Hoe goed we daar in zijn blijkt wanneer je op een onbewolkte dag vanuit Scandinavië terugvliegt naar Schiphol. Vanaf Noord-Groningen verschijnt er ineens een met mathematische nauwkeurigheid vormgegeven landschap van lijnen en blokjes. Voor de schrijver van dit voorwoord steevast het moment van heimwee naar de leegte en onvoorspelbare woestheid van Noorwegen.

De neiging alles te structuren, schoon te poetsen en in te kaderen, zien we in ons land overal terug. Zelfs in het natuur- en waterbeleid. Zowel de huidige kwaliteit als de na te streven doelen zijn in beton gegoten en vastgeklonken aan aantallen soorten en tot in microgrammen uitgetelde concentraties stoffen. Het gevolg is dat we in Nederland opgezadeld zitten met beleid dat geen rekening houdt met een van de belangrijkste eigenschappen van de natuur: dynamiek. Door de hang naar orde en structuur vergeten we daarbij maar al te snel dat alles beweegt en continu verandert. Dat geldt niet in het minst voor de visstand. Werd het troebele algenrijke water van eind vorige eeuw nog gedomineerd door brasem en snoekbaars, anno 2015 is de diversiteit van de visstand spectaculair toegenomen.

Sportvissers melden de terugkeer van plantenminnende soorten als snoek, baars en zeelt. Maar ook bijzondere soorten als barbeel en meerval worden steeds vaker aangetroffen. En dan hebben we ook nog te maken met een niet aflatende golf aan exotische vissoorten als roofblei, blauwneus en de vele soorten grondels die via het Main-Donaukanaal Nederland hebben bereikt. Terugredenerend zijn deze veranderingen goed te verklaren door de sterk verbeterde waterkwaliteit, biotoopherstel en het effectief verbinden van leefgebieden. Het voorspellen van deze ontwikkelingen als basis voor beleid en daarop geënte maatregelen is, hoe elegant de onderliggende modellen ook zijn, echter een ander verhaal. Wanneer we bijvoorbeeld een parallel trekken met het weer dan kunnen we elke donderbui, hagelstorm of orkaan verklaren. Iedere seconde worden zo'n beetje alle aspecten van het weer gemonitord en als input voor buitengewoon geavanceerde weermodellen ingevoerd. Maar wat betreft een betrouwbare voorspelling komen we niet verder dan drie dagen. Trek dan een vergelijking met die zeer complexe onderwaterwereld waarin naast fysische factoren, dynamische ecologische processen voortdurend op elkaar inwerken. Door eens in de zes jaar een zeer beperkt deel van de visstand te bemonsteren lukt het echt niet om een representatief beeld te krijgen van wat er rondzwemt. Laat staan dat je op basis daarvan reële maatlatten kunt ontwikkelen en daarop gebaseerde beleidsdoelstellingen kunt baseren. Voor wat betreft de visstand moet ik denken aan het gezegde Panta rhei -alles is in beweging- van de Griekse filosoof Heraclitus. Volgens deze denker is het niet mogelijk om twee maal in dezelfde rivier te stappen, omdat het steeds vers water is wat langs stroomt.

Het bovenstaande geeft ook een, zij het wat ongemakkelijk voelende verklaring, waarom het onderzoekers niet echt lukt om een duidelijk beeld te krijgen van de door veel sport- en beroepsvissers veronderstelde afname van de visstand. Daarvoor ontbreken namelijk de benodigde data.

Om met een knuppel in het hoederhok te eindigen; weg met de starre vismaatlatten en puur ecologische doelstellingen!

Marco Kraal, Hoofdredacteur